

Правна регламентация за третирането на излезли от употреба автомобилни акумулатори и батерии

Иванка Желева, Маргарита Филипова, Тодор Димитров,
Джихан Менсеидов

Abstract: For 2008-2012 were submitted for recovery, including recycling, almost 5% of the hazardous waste, there is a tendency of increase. For the observed trend of increasing quantities of hazardous waste delivered for recovery, including recycling contribution has increased share of the transmitted recovery of hazardous waste generated after pretreatment of spent lead-acid batteries. The share of imported hazardous waste and to the inner formed hazardous waste for the period 2007-2010 is 3%, and exported - 0.4%. Main imports are utilized spent lead-acid batteries, lead compounds and copper waste from the production of iron / steel. The most commonly exported spent batteries and accumulators for which there are no recycling plants in the country obsolete fluorescent lamps and other mercury-containing transformers and capacitors containing PCBs.

The report examines the alignment of the legal framework in our country in accordance with the requirements of the European Union, which defines ways to tackle this problems.

Key words: Accumulators and batteries, regulations, treatment of spent batteries and accumulators

ВЪВЕДЕНИЕ

Краят на жизнения цикъл на батериите и акумулаторите е, когато те се превръщат в негодни за употреба продукти. Съгласно законодателството, **негодна за употреба батерия или акумулатор (НУБА)** е батерия или акумулатор, която не може да бъде използвана за целите, за които е произведена, т.е. превърнала се е в отпадък.

Батерия или акумулатор е всеки източник на електрическа енергия, генерирана чрез директно преобразуване на химическа енергия и състояща се от една или повече първични клетки (непрезаредими) или от една или повече вторични клетки (презаредими).

НУБА се предават в лицензирани центрове за събиране: т.нар. площадки за временно съхраняване или площадки за предварително третиране на НУБА. Също така, в повечето магазини за продажба на батерии и акумулатори, които имат договори с се поставят съдове за събиране на тези отпадъци, в които също можете да върнете старите си батерии или акумулатори. Организираме и разделното събиране на НУБА в общините, с които сме сключили договори за сътрудничество, чрез поставяне на контейнери за събиране на НУБА и събирането на тези отпадъци, чрез фирми, отговарящи на изискванията на закона, които имат право да извършват събирането, предварителното третиране, рециклирането и оползотворяването на НУБА. [4]

Има различни начини за рециклиране на батерии и акумулатори, които са насочени към възстановяване на различни материали. Примерните методи за рециклиране са различни според типа на батериите и акумулаторите:

- ❖ Оловото може да бъде оползотворено чрез разделяне на различните материали, от които се състои батерията (олово, пластмаси, киселина и т.н.) преди металургична преработка. Алтернативният начин е, батерията да се обработи като едно цяло чрез топлинна обработка в определен вид пещ, като оловото се оползотворява в края на този процес.
- ❖ Никел-кадмиевите батерии могат да бъдат преработени отново чрез подобни топлинна техника, която възстановява кадмия и желязото, с цел използването им в производството на стомана. [1,2]

В настоящата работа са представени правните регламентации на третирането на излезли от употреба автомобилни акумулатори и батерии.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Европейските стратегически документи от последните години променят философията и подхода към отпадъците, от целенасочено управление на отпадъците като фактор, увреждащ околната среда, към политика на предотвратяване на тяхното образуване и ефективното им използване като ресурси.

Първата европейска рамкова директива за отпадъците е приета преди почти 40 години, след което законодателството на Европейския съюз в сектора търпи бурно развитие. През 70-те години разпоредбите са били по-обща, целящи намаляване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда, докато днешният законодателен пакет съдържа конкретни изисквания и количествени цели за намаляване депонирането на отпадъци, за рециклиране и оползотворяване на специфични отпадъчни потоци и за предотвратяването на отпадъците.

Съществува голяма вероятност за промени в европейското законодателство в сектор отпадъци, целящи още по-висока степен на защита на околната среда и човешкото здраве, както и преход от управление на отпадъците към устойчиво управление и по-ефективно използване на ресурсите [3].

Очакванията са насочени в няколко направления, сред които специално място е отделено и на излезлите от употреба моторни превозни средства:

- допълнителни ограничения относно депонирането на отпадъци;
- специални разпоредби за намаляване на употребата и предотвратяване на отпадъци от полиетиленовите торби за еднократна употреба;
- ограничения за изгаряне на отпадъци, които могат да бъдат рециклирани;
- въвеждане на по-високи цели за рециклиране на битовите отпадъци и особено на пластмасовите отпадъци
- въвеждане на количествени цели за предотвратяване на образуването на отпадъци, особено за пластмасови, битови/хранителни и опасни отпадъци
- по-високи цели за подготовка за повторна употреба и рециклиране на отпадъци от опаковки, ИУМПС

Националното законодателство, уреждащо обществените отношения, свързани с управление на отпадъците, се развива изключително бързо и динамично и то само от 15 години. [4]

Основният нормативен документ, касаещ проблема с НУБА в нашата страна е Законът за управление на отпадъците, който регламентира мерките и контрола за защита на околната среда и човешкото здраве чрез предотвратяване или намаляване на вредното въздействие от образуването и управлението на отпадъците, както и чрез намаляване на цялостното въздействие от използването на ресурси и чрез повишаване ефективността на това използване.

Детайлите са регламентирани в Наредба за изискванията за третиране на НУБА (2012), която се отнася както за всички видове пуснати на пазара батерии, независимо от предназначението им, така и за НУБА

С наредбата се регламентират:

- предотвратяването и ограничаването на замърсяването на околната среда в резултат на третирането и транспортирането на НУБА;
- прилагането на мерки от лицата, които пускат на пазара акумулаторни батерии, за събирането, оползотворяването или обезвреждането на излезлите от употреба акумулаторни батерии, без риск за човешкото здраве и околната среда и постигане на целите за регенерирането и/или рециклирането и/или оползотворяването им;
- въвеждането и функционирането на екологосъобразна система за управление и контрол на дейностите по събиране, транспортиране, съхраняване, оползотворяване или обезвреждане на НУБА;

- информирането на крайните потребители за ролята им в събирането на НУБА и наличните системи за събиране.

Като начини за оползотворяване на излезлите от употреба акумулаторни батерии са позволени регенериране, рециклиране, влагането им като материал в строителството, включително влагането им като материал в строителството на депа чрез изгаряне с оползотворяване на енергията.

Събирането и съхраняването се осъществява на площадки за събиране и съхраняване на излезлите от употреба акумулаторни батерии обособени самостоятелно или като част от площадките, на които са разположени съоръжения и инсталации за оползотворяване или обезвреждане на излезлите от употреба акумулаторни батерии. Лицата, които пускат на пазара акумулатори, отговарят за събирането, съхраняването, транспортирането, оползотворяването или обезвреждането на излезлите от употреба акумулаторни батерии.

Решаването на въпросите с третирането на НУБА се извършва в съответствие с още няколко нормативни документа: Наредба №3 за класификация на отпадъците (2004); Наредба за изискванията и транспортирането на производствени и опасни отпадъци (1999 г.); Наредба за изискванията за третиране на отпадъците от моторни превозни средства (2005 г.); Наредба №6 за условията и изискванията за издаване на разрешения за изграждане и извършване на дейности по управлението на отпадъци (2004 г.)

Съществуващата национална уредба може лесно да бъде допълнена, когато прогнозите за промени в европейското законодателство да се реализират.

В нашата страна вече е утвърдена практиката за участието на обществеността при вземане на решения, свързани с решения, относно управление на отпадъците. Това се осъществява чрез процедури по оценка въздействието върху околната среда (ОВОС), публични обсъждания на нормативни промени и програми, предоставяне на информация чрез различни медии и интернет.

В изпълнение на тези нормативни документи и изискванията на европейското законодателство е разработен проект за Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г., в който се регламентира и рамката за третиране на НУБА. Той е напълно съобразен с основните цели в европейското екологично право. Според него генералната стратегическа цел на страната в сферата на управление на отпадъците е: Общество и бизнес, които не депонират отпадъци. Стратегическите цели, гарантиращи постигането на тази генералната стратегическа цел са:

Цел 1: Намаляване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното им използване

Цел 2: Увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци, чрез създаване на условия за изграждане на мрежа от съоръжения за третиране на цялото количество генерирани отпадъци, което да намали риска за населението и околната среда

Цел 3: Управление на отпадъците, което гарантира чиста и безопасна околна среда

Цел 4: Превръщане на обществеността в ключов фактор при прилагане йерархията на управление на отпадъците

Към момента на разработване на НПУО 2014-2020 г., съгласно националното законодателство са поставени годишни количествени цели за рециклиране и оползотворяване на шест групи масово разпространени отпадъци¹:

- ✓ Отпадъци от опаковки - от 2004 г.
- ✓ ИУМПС - от 2005 г.
- ✓ ИУЕЕО - от 2006 г.

¹ Съгласно ЗУО „Масово разпространени отпадъци“ са отпадъци, които се образуват след употреба на продукти от многобройни източници на територията на цялата страна и поради своите характеристики изискват специално управление.

- ✓ Отпадъчни масла и нефтопродукти - от 2006 г.
- ✓ Отпадъци от батерии и акумулатори - от 2006 г.
- ✓ Отпадъци от гуми - от 2011 г.

Целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците от опаковки, ИУМПС, ИУЕЕО и от батерии и акумулатори са на общоевропейско ниво, а в България са поставени и се изпълняват национални количествени цели и за отпадъци от гуми и за отпадъчни масла и нефтопродукти. Целите за оползотворяване и рециклиране на шестте групи широко разпространени отпадъци на територията на цялата страна се изпълняват успешно чрез въведените схеми за разширена отговорност на производителя. Целите по години са както следва в Таблица 1:

Таблица 1. Ключови цели за дейностите с НУБА в нашата страна за периода 2014-2020 година [3]

Отпадъчни потоци	Година	Цел		
		Оползотворяване	Рециклиране	Събиране
Батерии и акумулатори		<i>Оползотворяване на не по-малко от:</i>	<i>Регенерирване и/или рециклиране на не по-малко от:</i>	
Портативни батерии и акумулатори (ПБА)	2014			мин. 40% от пуснатите на пазара ПБА с изключване на ПБА, които са били пуснати на пазара, но са изнесени или изпратени от територията на страната
	2015 и всяка следваща година			мин. 45% от пуснатите на пазара ПБА с изключване на ПБА, които са били пуснати на пазара, но са изнесени или изпратени от територията на страната
Автомобилни батерии и акумулатори	Ежегодно за всяка година от НПУО			Количество автомобилни НУБА, отговарящо на коефициент на събираемост, не по-малък от 100 % от количеството пуснати на пазара автомобилни батерии и акумулатори, като коефициентът на събираемост се изчислява съгласно приложение № 3 от НБАНУБА

<p>Индустриални батерии и акумулатори</p>	<p>Ежегодно за всяка година от НПУО</p>			<p>Количество индустриални НУБА независимо от химичния им състав и произход, отговарящо на коефициент на събираемост, не по-малък от 25 % от количеството пуснати на пазара индустриални батерии и акумулатори, като коефициентът на събираемост се изчислява съгласно приложение № 3 от НБАНУБА</p>
--	--	--	--	--

За постигането на тези набелязани цели трябва да се преодолеят редица проблеми и слаби страни като:

- няма достатъчен капацитет за достигане целите за рециклиране и оползотворяване на прогнозните количества не само битови, но и опасни отпадъци, сред които са и излезлите от употреба акумулаторни батерии; отпадъци.
- недостатъчна активност на гражданите и неправителствените организации в началните фази на планиране и проектиране на съоръжения и дейности по управление на отпадъците и засилена активност в по-късните фази на процеса;

В все още високо ниво на депониране на всички видове отпадъци;

- недостатъчно добро ниво на информационно обезпечаване на процесите, свързани с вземането на информирани управленски решения и изготвяне на стратегически документи.
- липса на целенасочени мерки и стимули, които да допринесат за предотвратяване образуването на отпадъци, както и на цялостна политика за провеждане на информационни кампании за информиране на обществеността.

Резервите за постигане на поставените цели в дейностите с НУБА трябва да се търсят, както и за останалите масово разпространени и опасни отпадъци в няколко направления:

- все по-ефективно използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с ефективното управление на отпадъците;
- задължителна промяна на обществените нагласи в полза на екологосъобразното и ефективно управление на отпадъците;
- разрастване на пазара на суровини от рециклируеми отпадъци както в региона, така и в рамките на ЕС;
- създаване на единна интегрирана информационна система за управление на отпадъците;
- нови ефективни технологии, позволяващи рециклиране и оползотворяване на отпадъците;
- работещи схеми за разширена отговорност на производителя за масово разпространени отпадъци.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В България е въведена работеща схема за разширена отговорност на производителя за НУБА. Наблюдава се тенденция на увеличаване на количествата на събраните и рециклирани батерии и акумулатори. България изпълнява целите си по събиране и рециклиране на НУБА.

Достиженията на екологичното право на ЕС са транспонирани в българското законодателство и нормативната база. Нормативните документи в нашата страна гарантират още по-ефикасно решаване на проблемите с количествана на излезлите от употреба акумулаторни батерии в периода до 2020 г. при стриктното им спазване. Установена е практика за налагане на законодателството, чрез ефективен контрол в сектора.

Изградени са предпоставки, които позволяват участието на обществеността при вземане на решения, свързани с управление на отпадъците (процедури по оценка въздействието върху околната среда, публични обсъждания на нормативни промени и програми, предоставяне на информация чрез различни медии и интернет). Предложен е проект за Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г., в който в генерална цел № 3 е заложена рамката за дейностите по третирането и управлението на излезлите от употреба акумулаторни батерии в нашата страна и е предоставен за мнения и предложения на обществеността, заедно с Доклада за екологична оценка на същия проект за план.

ЛИТЕРАТУРА

- [1]. <http://www.nordmetals.com>
- [2]. www.cewep.com
- [3]. Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г.
- [4]. <http://nenbg.com>

За контакти

доц. д-р Маргарита Филипова, Катедра “Топлотехника, хидравлика и екология”, Русенски университет “Ангел Кънчев”, тел.: 082-888 418, e-mail: mfilipova@uni-ruse.bg
доц. д-р Иванка Желева Катедра “Топлотехника, хидравлика и екология”, Русенски университет “Ангел Кънчев”, тел.: 082-888 585, e-mail: izheleva@uni-ruse.bg
инж. Тодор Димитров докторант Катедра “Топлотехника, хидравлика и екология”, Русенски университет “Ангел Кънчев”, тел.: 082-888 418 tel:0899659114 e-mail: tod.dimitrov@abv.bg

инж. Джихан Менсеидов, докторант Катедра “Топлотехника, хидравлика и екология”, Русенски университет “Ангел Кънчев”, тел.: 082-888 418 .

Докладът е рецензиран.